

І ЗРІЛОСТІ КРАСА

3/17 1984, 26 ЛЮТ.

Друга... Третя... П'ята... Так донедавна можна було, розглядаючи нову книгу нашого земляка Віктора Безорудька, визначити її порядковий номер у творчому доробку автора. Нині таке не проходить. Мабуть, і сам письменник уже встиг збитися з рахунку кількості своїх книг. Тож нічого не залишається обачнішого, як назвати книгу Віктора Безорудька «Покажіть Тимошеві Венеру»*, з котрої ще не вивітрилася друкарська фарба, але котра вже встигла зникнути з полиць книжкових магазинів, новою.

Своїми попередніми книгами, передусім «Три мушкетери з Сухих Млинців», «Нейтринно залишається в серці», «Перше побачення», «Ти мене любиш, Яшо?», Віктор Безорудько засвідчив: у літературу прийшов не такий собі веселий наїзник «галопом по Європам», не жонглер виграно - карколомними темами й сюжетами, а серйозно - вдумливий художник з глибоким баченням і розумінням дійсності в її триєдній цілісності — з паростками нового й залишками віджилого в сучасному. Саме таке — єдино правильне, діалектичне розуміння життя письменником з особливою силою характерне для нової книги Віктора Безорудька. Тому, й тематика її по-справжньому актуальна, тому й сатирично - гумористичні заряди її без промаху б'ють у самісіньке «яблучко» недоліків, які ще, на жаль, зустрічаються в нашому житті. Переважна більшість творів збірки — про передній край, де розгорнулася всенародна боротьба за реалізацію завдань Продовольчої програми, — про село.

...Зворушлива, завидна краса заслуженої слави Тимоша Товченого, головного героя загальної повісті рецензованої книги, запаморочила голову... Демидові Демидовичу Бицюрі, цілком негативному колгоспному обліковцеві. І він задумав планчик, який, як на думку його власної дружини, міг прийти тільки в його велику голову, де думок — як насіння в гарбузові: свою дочку, ледарку Орису, покритиковану в газеті за неробство, зробити передовою дояркою, причому швидкісним методом і, як мовиться, без зайвих затрат ручної праці, — щоб та ж сама газета, засоромившись, поспішно вмістила усміхнений портрет Ориси

й підписала, що вона, врахувавши критику, негайно стала найпередовішою в колгоспі дояркою. Такий невибагливий сюжет виявився на диво плідним. Він дав можливість письменникові майстерно розгорнути веселу й захоплюючу повість про натхненну працю сільських трудівників, про їх невпечерно багатий та прекрасний духовний світ і на цьому фоні показати в усій його огидності потворне, що силкується маскуватися, наряджатися під добropорядне, позитивне. І цікаво — й характерно взагалі для творчості Віктора Безорудька, — що складну й актуальну для радянської літератури проблему позитивного героя в сатирі та гуморі письменник вирішує найкращим чином. Позитивний герой його сатири — не схематизований рупор добropорядностей. А, на жаль, саме таким він і зустрічається надто часто в сатиричних творах багатьох авторів. І ніхто не в змозі заперечити, що недосконалість позитивного героя обертається зниженням художньої вартості твору, ослабленням його ідейно - естетичного виховного потенціалу. Позитивний герой сатирично - гумористичної творчості Віктора Безорудька — повнокровний, життєрадісний, дотепний герой. Він діє в творі у повній відповідності з жанрово - видовою специфікою сатири та гумору — і в цьому секрет і запорука художньої довершеності образу такого героя. Саме цим, останнім, у найвищій мірі позначений і лірично - романтичний, але водночас і веселий та дотепний Тиміш Товчений. Такими є й інші позитивні персонажі творів книги, зокрема оповідань «Моя кров», «Шукачі скарбів», «Солом'яний капелюх».

Та не в усіх творах нової збірки Віктора Безорудька є позитивні герої. Не добре це? Ніскільки! Щоправда, деякі літературознавці й критики (а за ними й письменники) і в думці допустити не можуть існування сатирично - гумористичного твору без позитивного героя в ньому. Творча ж практика автора рецензованої збірки — переконливе свідчення того, що й без позитивних героїв сатирик може обійтися, не допускаючи найменших ідейно - художніх втрат. «Гріхопадіння Саші Моргалюка», «Дванадцять стільців», «Чемпіон», «Таємниця однієї ночі» — це твори книги, в яких не представлені позитивні герої, проте негативне

розвінчується, заперечується з не меншою силою, ніж у творах, де такі персонажі є.

«Покажіть Тимошеві Венеру» — книга, що дає привід і підставу для розмови у зв'язку ще з однією актуальною проблемою художньої творчості — проблемою інтелектуальності прози. Якщо ця проблема актуальна для прози взагалі, то для прози сатирично - гумористичної вона актуальна подвійно. Адже саме на сатиру та гумор критика не без підстав нарікає за те, що в ній лексика (словниковий склад мови), що виходить за межі літературних норм, тобто різні там діалектизми, жаргонізми, варваризми і навіть вульгаризми, нерідко виступає чи не єдиним засобом художньої виразності, що персонажі часто-густо просто оглупляються. Коли прочитаєш деяких сатириків та гумористів, то навіть може здатися, що без таких аксесуарів взагалі обійтися неможливо. Та досить заглибитися в доробок Віктора Безорудька, як стане зрозумілим: сатирично-гумористична творчість може і зобов'язана бути інтелектуальною, якщо вона хоче не просто смішати, а найвищою мірою захоплювати й зачаровувати читача. Концепція людини, з якою маємо справу в творчості Віктора Безорудька, не має нічого спільного з оглушенням персонажів. Лексичні засоби виразності його творів — невпечерне багатство рідної мови і обов'язково в межах її літературних норм. І ніякісінких позалітературних відхилень.

Щоправда, чи не надто багато «населення» рецензованої книги — з «зеленими, агрусовими» (стор. 57), «зеленими, мов недостиглий агрус» (стор. 134) і просто «зеленими» (стор. 137) очима. Надто. Але — якщо не враховувати, в якому чудовому й зеленому місті живе й пише Віктор Безорудько. А якщо врахувати, то неважко здогадатися, що в усміхнених очах його героїв відбилася буйна зелень лубенських і посульських парків та садів.

...Добру звичку має Віктор Безорудько: не примушувати читачів довго чекати на його чергову нову книгу. Тож нехай кожна з них буде, як і «Покажіть Тимошеві Венеру», окрасою ідейного змушнення і творчої зрілості письменника.

В. МАРТУСЬ,
кандидат філологічних наук,
м. Полтава.

* Віктор Безорудько. Покажіть Тимошеві Венеру. — К., Радянський письменник, 1983.